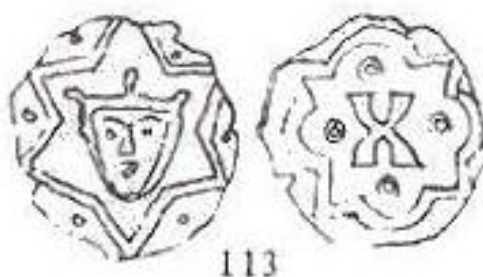

Folkets myntbruk i Skåne

En jämförande analys av mynt från Skånemarknaden, Lund och Åhus under medeltiden

Kandidat uppsats i arkeologi

Stockholms universitet

Höstterminen 2025

Victor Carlsson

Handledare: Jens- Christian Moesgaard

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2. Syfte och frågeställning	1
1.3. Bakgrund	2
1.4. Tidigare forskning	4
1.5. Teori	7
1.6. Material och metod	8
2. Myntfynd på Skånemarknaden	10
2.1. Skanör Hovbacken	11
2.2. Skanör borgen	12
2.3. Falsterbo marknadsplats	13
3. Myntfynd i Lund	15
3.1. RAÄ 73, Profana miljöer	15
3.2. RAÄ 73, Sakrala miljöer	17
3.3. RAÄ 50, S:t Jörgens hospital	19
4. Myntfynd i Åhus	20
4.1. Åhus 14:108	21
4.2. Kv. Spritan	22
4.3. S:t Jörgen	24
5. Folkets myntbruk i Skåne	26
6. Slutsats	28
7. Sammanfattning	28
8. Referenser	29

Abstract:

The purpose of this essay is to create an understanding of how the people of Scania followed the Danish king's monetary rules during the Middle Ages. The king's goal was to create a monopoly on the coins being used in Denmark. Foreign coins were thus not allowed. The essay consists of a quantitative analysis of single finds from the Scania market, Lund and Åhus. After the quantitative analysis, a comparative analysis will be made between the three places because of their socioeconomic diversity. The coins are sorted by which country they are from, Danish, German, Swedish or other countries. They are also sorted in to three different time periods in order to understand the coin circulation over time. The result shows that during the first two periods, the Scania people followed the rules. During the third period the Danish people seem to have used a mix of Danish and German coins, showing that they did not follow the rules.

Försättsblad: Mynttyperna MB 110 och MB 113 från Erik Klippings tid (Danskmoent.dk)

1. Inledning

Under tidig medeltid ändrades danska samhällets struktur, ett anammande av den västeuropeiska kristna kulturen. Kungen strukturerar sin makt för att efterlikna Västeuropa med en stark och centrerad nation. Myntet var en viktig del av kungens makt, då det gav intäkter till kungen. Mynt hade brukats i Danmark sedan vikingatiden men vid denna omstrukturering så infördes det regler om att enbart mynt präglade i Danmark med Kungen som ägare fick brukas. I och med detta skapade kungen ett myntmonopol och fick kontroll över myntcirkulationen. Myntet var för många det enda fysiska objekt som symboliserade kungens styre som folk regelbundet kom i kontakt med (Carelli 2004:24; Moesgaard 2018:202–204; Stahl 2011:351).

Att kungen ville ha kontroll på myntcirkulationen går att tolka efter myntens ikonografi och text samt historiska källor. Men vänder man på myntet och tittar på hur samhällets förhållande till mynten, måste man titta på olika fyndkontexter och mängden ensamfunna mynt som hittats inom kontexterna. Det är då viktigt att välja ut områden med olika socioekonomiska kontexter för att kunna jämföra skillnaden folket emellan.

Peter Carelli (2001) och Bjørn Poulsen (1979) visade statistik på myntbruk i Danmark och Skåne och myntbrukets förändring över tid. I deras statistik ser man hur myntbruket har gått i vågor på olika delar i Danmark. Denna uppsats kommer att följa liknande spår. Arbetet ämnar sig i att förbättra och skapa ny förståelse över allmänheten på Skånemarknaden, Lund och Åhus förhållande till kungens myntmonopol. Med anledning av att det ej har utförts tidigare forskning inom platserna för vad myntfynden berättar om kungens monopol och folkets relation till detta. Uppsatsen eftersträvar att ge empiriskt stöd till folkets förhållande till myntmonopolet.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet är att belysa folkets förhållande till kungens monetära regler under dansk medeltid genom att analysera ensamfunna mynt. Visar de ensamfunna mynten en kontinuerligt övervägande del danska mynt. Eller visar fynden en jämn fördelning mellan danska och utrikes präglade mynt, eller är större delen av mynten utländska? Uppsatsen kommer täcka tre platser, Skånemarknaden, Lund och Åhus under perioderna 1047–1241, 1241–1380 och 1380–1541. För att utföra uppsatsen ställs fyra frågor:

Har folket följt regenternas regler om att enbart använda danska mynt på platserna?

Varför har utländska mynt hittats?

Har regenterna haft starkare kontroll på ekonomin på någon plats och sträcker sig kontrollen över längre tid?

1.3. Bakgrund

Mynthistoria under period 1 (1047–1241)

Under vikingatiden brukades mynt som hade sitt värde baserat på vikt, även kallat viktekonomi. Detta innebar att silvrets vikt, snarare än myntens nominella värde, avgjorde betalningen. Man kunde alltså använda rent silver och silversmycken liksom mynt i handel. Mynten delades itu för att anpassa vikten och se silverinnehållet så värdet skulle stämma. Mynten under denna tid innefattade inte samma funktion som den skulle göra under medeltiden. Detta kom att förändras efter Sven Estridsson (1047–1076) utvecklade ett myntsystem där de danska landsdelarna, Jylland, Själland och Skåne, fick sin egna mynttyp. Systemet innebar att varje mynttyp enbart gick att brukas i den landsdel myntet präglades i (Jylland, Själland eller Skåne) och var början på kungens myntmonopol. När de danska mynten nu blev präglade med inskrifter av kungens namn och myntstad gav det befolkningen en trygghet med vetskapen om myntets värde. De utländska mynten försvann från myntcirkulationen då de inhemska mynten nu hade sitt värde säkrat. Systemet förverkligades av Svens söner, Harald Hen (1076–1080) och Knut den helige (1080–1086) och kom att kallas landsdelsmynt (Grinder-Hansen 2000:52–53; Moesgaard 2018:206–215).

Växeltvång tillämpades vid resor mellan olika landsdelar i handelssyfte, liksom när utländska köpmän anlände till Danmark för att bedriva handel. Då mynttyperna förnyades, ett system som kallas *renovatio monetae*, var det även växeltvång när en ny typ av mynt kom i bruk och det gamla myntet blev ogiltigt. Mynttyperna varade i varierande perioder. Vid inväxlingen tillkom en avgift, vilket genererade en intäkt för kungen. Det nya myntets värde var då högre än de gamla myntets metallvärde vilket var anledning till överkursen vid myntpräglingen (Grinder-Hansen 2000:44; Moesgaard 2018:219–221).

Mynthistoria under period 2 (1241–1380)

Under denna period kom landsdelsmynten fortsatt att brukas. Systemet var aktivt från inrättningen till att vid slutet av denna period komma att avvecklas. Från 1230 till 1300-talet var det många som stred om danska rikets tron. Stridigheterna som uppstod skapade problem som gjorde att Erik Menved (1286–1319) var tvungen att pantsätta riket. En självständig dansk myntprägling som varit aktiv i ungefär 300 år avslutades nu. Under dessa århundraden hade Danmark präglat en myntvalör, silverpenningen. Efter Kristoffer II död kom det inte någon ny kung, vilket fick myntpräglingen nästan helt att upphöra. Under 1320–1330-talet bröt riket upp, varvid svenske kungen Magnus Eriksson tog över Skåne. Under Magnus Eriksson fortsatte myntproduktionen av danska mynt i Lund och var de mynt som användes under svenska kungens styre över Skåne. Magnus Eriksson fortsatte alltså att prägla penningen och utländska köpmän var tvungna att växla sina silvermynt till de skånska mynten (Grinder-Hansen 1996:192–201; Märcher 2018:337–342).

Valdemar Atterdag (1340–1375) under sin regeringstid präglade mynt med en högre halt koppar än silver. Dessa mynt präglades i silverfattiga tider. Mynten tidigare präglades också med en viss halt koppar, men nu var övervägande del koppar. Valdemar återerövrade Skåne år 1360. Efter erövringen blev det skånska myntet återigen danskt och var det som skulle inbetalas vid tull och skatt. I Skåne gick det att handla med kopparpenning,

men kungen var tydlig med att tull betalas i silvermynt. Myntpräglingen stoppades i Lund år 1368 och återupptogs endast ett år, 1377, för att sedan avslutas helt (Galster 1972b:182–184; Grinder-Hansen 1996:192).

Mynthistoria under period 3 (1380–1541)

Det dröjde till början av 1400-talet innan myntpräglingen startad igen. Men nu i ett nationellt mynt, som var giltig i hela landet. Perioden mellan 1380–1480 kännetecknas av en konstant kamp mot bruket av utländska mynt. Äldre danska penningar var det som konkurrerats med de dominerande tyska witten mynten under perioden 1380–1400 när dansk myntprägling stannat av. I Lund började det präglas myntet sterling under 1412–1413 när myntstaden kom återigen på fötter (Märcher 2018:358–374). Åren 1420–1440 började fyra olika myntstäder att producera kopparsterling i mängder, Lund, Næstved, Odense och Randers. Trots kopparsterlingens låga metallvärde var det de mynt som präglades mest under denna period. 1440-talet blev Skåne ansvarigt för rikets inhemska myntproduktion. Mynttyper som hvide, sterling och skilling var av stor betydelse för ekonomin. 1440–1510 blev hvide mynttypen massproducerade i Malmö (Märcher 2018:388–407, 458). Perioden mellan 1480–1550 blev myntväsendet utvecklat och varierat med olika mynttyper i olika värden. De första danska guldmynten och mycket stora silvermynt präglades under denna period. Efter 1480 blev de norska mynten präglade som danska. År 1537 kom ett stort silvermynt att börja präglas, Daler. Det och andra nya stora silvermynt var ett resultat av nya europeiska silverkällor. Daler typen var inte under medeltiden ett mynt som spreds bland allmänheten, däremot kom utländska stora silvermynt att dyka upp (Märcher 2018:436–444).

Figur 1. Hvid från Christian I (1448–1481), hämtad från Per Sarnäs rapport, Falsterbo 8:13, 2017:6

Skånemarknaden

Skanör och Falsterbo ligger på

Falsterbohalvön på Skånes sydvästra spets. Här låg Skånemarknaden som var ett utav Nordeuropas viktigaste marknadsplatser under medeltiden. Till marknadsplatsen kom det folk från kristna Europa för att köpa sill. Sillen var viktig då katolska kristna inte fick äta kött under fastetid. Skånemarknaden blev Danmarks ”port of trade” som sammankopplade import och export. Detta var en väsentlig stimulans för den danska ekonomin (Ersgård 1984:6; Grinder-Hansen 2000:25–27; Moesgaard 2018:203). Marknaden har troligen börjat utvecklas under 1100-talets första hälft (Ersgård 1988:54). På 1200- och 1300-talen var Skanör den ort som var viktigast där marknadens centrum låg. 1400- och 1500-talen ändrades marknadens centrum till orten Falsterbo. Hansan hade stort inflytande på marknaden. Skånemarknaden började förlora sin roll som viktig marknadscenter under 1500-talet. Anledningen till det var att Hansan gick miste om sin politiska och ekonomiska makt i och med nya center för marknad och fiske började konkurrera. Därefter blev Skånemarknaden mindre betydelsefull (Ersgård 1984:8–10).

Lund

Medeltidsstaden Lund befinner sig på sydsluttningen av Romeleåsens västra förgrening. Staden har inte kunnat nås via vattenväg trots avgränsningen till åar både i norr och syd (Andrén 1980:6). Lund var en viktig stad i Danmark. Lund var Skånes huvudmyntstad som präglade mynt under två perioder, 995–1377 och 1412/1413–1440/1444. Staden var också ett religiöst centrum då år 1103/1104 blev Lund en plats för danska kyrkans ärkebiskopssäte. Staden behåller under hela medeltiden sin status som Danmarks kristna huvudstad. Lund omnämns år 1134 som befäst då stadsvallen byggdes (Andrén 1980:72; Grinder-Hansen 2000:76; Johansson Hervén 2008:269–270; Moesgaard 2018:155, 202; Märcher 2018:379–380). Lund under slutet av 1300-talet började minska i ekonomisk och politisk kraft i nationens intresse. Donationen av kungsgården till domkyrkan 1375–1387 samt förflyttningen av myntningen till Malmö hade stor inverkan i hur Lund stagnerade i betydelse. Lunds minskade betydelse och Malmös ökade värde syns ytterligare under 1500-talet då Kristian III (1534–1559) befallde att kyrkobyggnader skulle rivs för att föra byggnadsmaterialet till Malmö (Andrén 1980:71, 90–93; Wienberg 2020:5).

Åhus

Åhus medeltida stad ligger vid Helgeås utlopp i Östersjön. Under medeltid var det nordöstra Skånes viktigaste och största vattenled som var attraktiv av handelsmässiga och fortifikatoriska skäl (Rosenberg 1984:6). I skriftliga källor skänkte kungen år 1149 stora delar av Bornholm och en agrar by till ärkebiskopen. I ärkebiskopskrönikan från 1300-talet skulle den agrara byn varit Åhus. Under 1100-talets andra halva kom Aoshus att upprättas vilket var Lunds ärkebiskopens borg. Åhus som stad hade inte, trots sin koppling till ärkebiskopen, en religiös funktion. Staden innefattade marknader och agrara och maritima egenskaper som fick staden att blomstra. Mot mitten av 1200-talet etablerade sig dominikanerna i staden. Staden blev mer aktivt med tillresta handelsmän och de bosatta hantverkarna gynnades. Åhus under 1300-talet ändrades till utseendet. En stadsvall upprättades och gjorde att bebyggelsen utanför vallen revs. Aoshus har under medeltiden varit en viktig administrativ borg. Vid reformationen år 1536 administrerade borgen Aoshus omkring 270 gårdar (Lenntorp 2005:26–34, 66).

1.4. Tidigare forskning

Skånemarknaden myntbruk har tidigare undersökt utav Anton Lysén i uppsatsen, *Skånemarknaden: En studie av mynt på Norra Europas största handelsplats under medeltiden* (2021). Uppsatsen behandlar tre sociala miljöer på Skånemarknaden: Fiskarna på Skanör Hovbacken, det administrativa Skanör borgen och handelsmännen på Falsterbo marknadsplats. Syftet med uppsatsen var att förstå vilka mynt som hittats, för att sedan se ifall det danska myntet var dominerande bland myntfynden vilket skulle tyda på att den danska kungen haft god kontroll på marknaden. Mynten analyseras därefter genom uppdelningen mynt präglade före/efter 1380, med anledning att präglingen upphörde mellan år 1380–1400 (Lysén 2021:3–5). Med hjälp utav Lunds universitets historiska museums (betecknas framöver som LUHM) inventeringsregister (2018) över myntfynd på Falsterbo och Skanör

och utgrävningsrapporter för mynt som ej funnits i LUHM register kunde Lyséns uppsats utföras (Lysén 2021:4). Ytterligare arbete har gjorts på Skånemarknadens ekonomiska förhållande, däremot bara fram till året 1380. Skånemarknaden undersöktes då mer i detalj i författarens tidigare uppsats, *Danska landsdel Smynt på Skånemarknaden* (2024). I den uppsatsen undersöktes Falsterbo marknadsplats och Skanör Hovbacken för att få en förståelse över hur folket följde kungens ekonomiska system med att enbart landsdel Smynt fick användas inom landsdelens område, i detta fall Skåne. Detta utfördes genom en analys av individuella ensamfunna mynt. Analysen tog reda på vilken kung som mynttypen tillhörde och vilken landsdel som myntet präglades i.

I Lund har forskningen gjorts summariskt över alla mynt hittade i Lund av Peter Carelli i boken *Från Vespasianus till Leopold II: en sammanställning av jordfunna mynt i Lund 1833–1994* (2005). Syftet var att samla den numismatiska och arkeologiska data till ett källmaterial för andra kulturhistoriska frågeställningar än de vanligtvis numismatiska.

Numismatiska forskningen från Åhus har gjorts summariskt av Cecilia von Heijne i boken *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen: 12, myntfynd från Skåne* (2015). Boken innehåller en samling av Kungliga myntkabinettets kända myntfynd från den gamla länsindelningen, Kristianstads län. Katalogen är avsedd att bidra med information kring mynten för fortsatt forskning. Mynten som listas upp är citerade utifrån myntens referensbenämningar, som förkortning eller hela namn (von Heijne 2015:5–8). Denise Lundgren har också gjort en summering i en artikel från Svensk numismatisk tidskrift nr. 6 från 2022, *Nya myntfynd i Åhus*. Denna artikel innehåller ej några precisa myntbeteckningar för mynten, utan redovisar antalet mynt från olika myntherrar från Danmark, Tyskland, Sverige och sedan övriga länder. Platserna som redovisas är Åhus 14:108, Kv. Spritan och S:t Jörgen (Lundgren 2022:134).

Carelli i sin avhandling *En kapitalistisk anda* (2001) visar han statistik över myntfynd i Danmark och Skåne. Där visade han en tabell över myntfynd i kyrkor och andra profana miljöer i Lund och Helsingborg samt byutgrävningar på skånska landsbygden. Antalet mynt blir svåra att relatera till min uppsats då periodindelningen inte stämmer överens med denna uppsats perioder. Jag har ej haft tillgång till mynten, så en precis indelning har ej varit möjlig. Statistiken går att användas trots problem med olika indelningar, då de visualiserar myntanvändningen på dessa platser och kan jämföras med mina egna resultat.

Tabell 1. Myntfynd i kyrkor och andra profana miljöer i Lund (Carelli 2001:192).

	Före 1330	1330–1412	Efter 1412
Kyrkliga ensamfynd	310	129	29
Profana ensamfynd	172	79	42
Summering	482	208	71

Tabell 2. Ensamfunna mynt i kyrkliga och profana miljöer i Helsingborg (Carelli 2001:197).

	Före 1330	1330–1412	Efter 1412
Kyrkliga ensamfynd	343	436	87
Profana ensamfynd	106	34	43
Summering	449	470	130

Tabell 3. Myntfynd från byutgrävningar på skånskalandsbygden (Carelli 2001:199).

	Före 1330	1330–1412	Efter 1412
Önnerup	4	2	-
Kyrkheddinge	11	3	2
Bjäresjö	17	1	3
Stora Uppåkra	49	38	27
Summering	81	44	32

Bjørn Poulsen (1979) framför statistik över myntbruk i Danmark och jämförs mellan olika danska städer. Likt Carellis tabeller är periodindelningen olika från min, men även dessa tabeller kan användas i jämförelse med mina resultat.

Enkeltfundne mønter – byer

	900–50	950–1000	1000–50	1050–1100	1100–50	1150–1200	1200–50	1250–1300	1300–50	1350–1400	1400–50
Roskilde	2	5	7	3	19	20	38	101	88	39	
Odense						1	3	4	16	4	8
Ringsted					2	8	8	14	40	1	9
Slagelse			1	1		2	3	4	84	1	9
Århus	1	1			1	1	5	10	49	37	11
Total	3	7	8	6	31	39	70	290	131	76	

Figur 2. Statistik över myntfynd från olika danska städer (Poulsen 1979:281–285).

Enkeltfundne mønter – landdistrikter											
Herred	900-50	950-1000	1000-50	1050-1100	1100-50	1150-1200	1200-50	1250-1300	1300-50	1350-1400	1400-50
Stevns,											
Sjælland					1		1	11	25	2	2
Bjeverskov, –					1	1	2	1	2	3	2
Præstø, –	1					1	1	3	10		
Faxe, –							1			1	
Tybjerg, –			1			1		8	1	4	1
Gudme, Fyn			1				1		2	1	
Hammerum,											
Vestjylland							2		14	5	2
Haderslev,											
Sønderjyll.						2			6	5	2
Total	1		2		2	5	7	23	59	21	9

Figur 3. Statistik över ensamfunna mynt i några danska häradar (Poulsen 1979:284).

Om folket nu på Skåne marknaden, Lund och Åhus följer kungens regler, bör majoriteten av mynten vara danska. Tittar man i tabellerna 1, 2 och 3, så faller myntfynden av efter år 1350 (Carelli 2001:192–199). Liknande mönster går att se i figur 1 och 2. Man kan se att mynten var begränsade både på landsbygden och i städerna fram till år 1150. Antalet ökade därefter för att nå högsta antal åren 1300–1350 och sedan minska igen (Poulsen 1979:281–285).

1.5. Teori

Uppsatsen ämnar sig åt att ta reda på ifall folket följer regenternas monetära regler genom dansk medeltid. Reglerna hade för avsikt att skapa ett monopol på myntcirkulationen där kungen stod som ägare över nationens myntcirkulation. Utländska mynt fick då ej användas vid handel eller annat utbyte. Detta är en teori som numismatiker har framfört genom år av forskning. Ser man på mängden ensamfunna mynt i övergången Vikingatid till medeltid då kungen inrättade sitt myntmonopol, ses en nedgång i antal. Detta ses främst i Danmark, men även i andra delar av Europa som t.ex. England och Tyskland. De exemplen minskade däremot inte lika kraftiga som i Danmark. I slutet av 1100-talet började myntbruket att åter igen öka. Anledningarna till att myntbruket går i vågor kan vara olika. Nedgången mellan vikingatid och medeltid sker samtidigt som kungens implementering av myntmonopolet, vilket kan antyda ett missnöje ifrån allmänheten (Moesgaard 2018:251–252). De utländska myntens roll i den danska myntcirkulationen är också något som gått i vågor. Vid Erik Plogpenning (1241–1250) ska det enligt skriftliga källor och fyndmaterial ses en nästintill uteslutning av utländska mynt. 100 år senare har utländska mynt blivit en allt viktigare del av myntcirkulationen (Grinder-Hansen 2000:91–92).

Teorin går ut på att genom att titta på ensamfunna mynt kommer mynten att reflektera folkets myntbruk. Har kungens monopol fungerat eller har folket brukat mynten på eget vis?

1.6. Material och metod

Inledningsvis kommer arbetet att utföras genom en kvantitativ analys av ensamfunna mynt från Skåne marknaden, Lund och Åhus. Därefter kommer platserna att jämföras med sig själva i de socioekonomiska- och arkeologiska kontexter de är indelade i, samt med varandra. De kontexterna från Skåne marknaden är säsongsfiskare från Skanör Hovbacken, administrativa tjänstemän från Skanör borgen, handelsmän på Falsterbo marknadsplats. Lunds socioekonomiska kontexter innefattar allmänheten i profana miljöer, religiösa människor från sakrala miljöer och religiösa samt sjuka från spetälske hospitalet S:t Jörgens hospital. Ett av Åhus kontexter är innefattar fiskare och hantverkare från Kv. Spritan. S:t Jörgen innefattar samma socioekonomiska kontext som Lunds S:t Jörgen. Däremot saknas en specifik socioekonomisk kontext från Åhus 14:108 så undersökningen tog reda på en sekundär kontext. Dessa kontexter är viktiga då olika folk hanterar mynt på olika sätt. En fiskare kanske är varsammare med sina mynt än vad en handelsman är eller en ärkebiskop. De olika folken ger en möjlighet att tolka resultaten på olika sätt än att enbart titta på hantverkarens myntbruk.

Även jämförelsen med mängden utländska mynt kontra inhemska kommer att genomföras då det ger en bra bild över allmänhetens myntbruk. De utländska mynten kommer vara tyska och svenska mynt. Resterande utländska mynt kommer att klassas som övriga mynt.

Peter Carellis och Bjørn Poulsens statistik över utvecklingen av antal mynt över tid, som nämndes på sidorna 5–6, kommer att användas för att jämföras med mina platser. Hanteringen av deras statistik kommer ske parallellt med analysen av totala mängden mynt från platserna, men inte de socioekonomiska kontexter som platserna delats in i. Ser trenden ut som i Carelli och Poulsens studier betyder det att de undersökta platserna följer den normala bilden. Om det avviker från statistiken krävs en förklaring.

Uppsatsen delas in i tre perioder. Första perioden börjar 1047, vilket är året Sven Estridsson kom till makten (1047–1076). Det äldsta myntet i uppsatsen kommer från hans tid, då hans regeringstid sträcker sig från vikingatid in i medeltiden anser jag det lämpligt att inkludera hans mynt. Estridssons mynt var även det första myntet som inled det danska landskapsmyntsystemets utveckling. Andra perioden börjar där den första avslutas, år 1241. Peter Hauberg (1885) publicerade en undersökning av Danmarks mynthistoria mellan 1241 till 1377. I undersökningen försökte Hauberg att skapa ett klassificeringssystem på över 600 mynttyper. Klassificeringarna baserades på dåvarande kända skatt- och enkelfynd (Grinder-Hansen 2000:103–104). Det är enligt den forskningstradition som skapats efter Hauberg jag avgränsar slutet på första och starten på andra perioden. Period två avslutas år 1380 då det var runt detta år som den danska myntpräglingen stoppades. Tredje perioden startar år 1380 av samma anledning som den andra perioden avslutas. Period tre avslutas år 1541 då det under detta år kom en myntreform som avslutade medeltiden i danskt mynthistoriskt perspektiv (Märcher 2018:430).

Mynten kommer ej att analyseras i detalj. Analysen kommer inte se på mynten på individuell nivå som den gjorde i Carlsson (2024) uppsats. Det betyder att denna uppsats inte kommer att skilja på skånska, själländska och jylländska mynt. En detaljerad analys och tolkning av den kvantitet som denna uppsats omfattar finns ej rum för. Analysen utförs översiktligt, där mynten sorteras efter präglings land samt till vilken period den är daterad

inom. Den kvantitativa analysen av ensamfunna mynt går ändå att utföras. Det viktiga här är att det är just ensamfunna mynt som analyseras och tolkas. Ensamfunna mynt är mynt som har deponerats enskilt på en plats i en tidpunkt (Moesgaard 2024:39). Ensamfunna mynt reflekterar myntcirkulationen mycket väl. Att ensamfunna mynt reflekterar myntcirkulationen bra baseras på att flera typer av utländska mynt kommit tillsammans till Skandinavien för att sedan hittats i olika deponeringar. Således måste de ha spridits genom cirkulationen av mynt. Däremot ska man ta hänsyn till att de ensamfunna mynten inte representerar hela myntcirkulationen utan är en del av hur det såg ut. Mynten är trots allt bara de som aldrig blev hittade av ägaren eller omgivningen (Moesgaard 2006:236–237, 248).

En del mynt är problematiska. Mynt ifrån Kristian III (1534–1559) är ett exempel på mynt som är problematiska. I och med att hans regeringstid överskrider periodindelningen finns osäkerhet i hur de ska delas in. Många av mynten har en precis datering som sätts innanför tidsramen, vissa sätts utanför. En del mynt saknar precis datering i de publikationer jag använt, men har valts att inkluderas i period tre. Anledningen till det är att det är möjligt att mynten präglats inom tidsramen. Men ska understryka osäkerheten i placeringen. Det samma gäller de tyska mynt som daterats till 1500-talet som saknar precis datering. Likt detta finns mynt från Erik Erikssons (1222–1250), som placeras i period ett istället för period två då majoriteten av hans tid som kung ligger inom period ett. Denna problematik skulle kunnat lösas vid personlig observation av mynten för att rätta dateringarna, men har ej varit möjligt innanför ramen för en kandidatuppsats. Det publicerade materialet används trots problemen som finns kring en del mynt.

Mynten som analyseras från Skånemarknaden kommer från Anton Lyséns uppsats, LUHM inventeringsregister samt utgrävningsrapporter. Alla mynten från Skånemarknaden finns inte med i uppsatsen. Mynten som finns med kommer från de tre områden som i Antons uppsats, Skanör Hovbacken, Skanör borgen och Falsterbo marknadsplats. Denna indelning är gjord för att de innefattar olika socioekonomiska kontexter som är viktiga för tolkningen. Mynten redovisas via LUHMs nummer för det allmänna inventariet samt myntens individuella myntnummer.

Myntfynden från Lund har inventerats och sammanställts i ett verk av Peter Carelli (2005). Myntfynden är de mynt som dokumenterats inom medeltida Lunds stadsvallar fram till 1994. Inventeringen avgränsas till medeltida området Lunds stad, fornlämning nr. 73, vilket täcker inom Lunds stadsvallar, Allhelgonaklostret och fornlämning nr. 50, S:t Jörgens hospital (Carelli 2005:8–9). En del tyska mynt har Carelli daterat genom att referera andra verk och har därmed daterats via böcker av Jesse (1928) och Oertzen (1900–1902). Lund är indelat i områdena, RAÄ 73 profana miljöer, RAÄ 73 sakrala miljöer och RAÄ 50 S:t Jörgens hospital (Carelli 2005:20–21). Mynten redovisas i Carellis myntnummer. Frågetecken har satts på de mynt det funnits osäkerhet kring datering. Ensamfunna mynt som hittats i gravar eller möjligen hittats i grav inkluderas från den sakrala miljön. I vanliga fall bör de ej medverka då gravfynd är mynt som medvetet deponerats och utesluts från myntcirkulationen (Moesgaard 2006:238). Trots osäkerheten vid fyndomständigheterna för de mynt som hittats i de kontexterna inkluderas dem ändå. Möjligheten till att de tappats och trampats ned är möjlig och därför medverkar i studien.

Åhus är indelade i tre områden, Åhus 14:108, Kv. Spritan och S:t Jörgen. Tre källor används för dessa mynt. Åhus 14:108 mynt kommer från Denise Lundgrens artikel

(2022). Mynten som kommer från Kv. Spritan kommer från Cecilia von Heijnes bok (2015). Mynten från S:t Jörgen kommer från en artikel av Denise Lundgren, som vid uppsatsens utförande, är ej ännu publicerad. De mynt som kommer från Denise artiklar är försedda med LUHM nummer samt deras individuella myntnummer. Mynten som publicerats av von Heijne är samlade under LUHM och MK nummer. Mynten har därefter inga myntnummer inom något allmänt inventarium, utan redovisas utefter mynttypernas datering av tidigare forskningsunderlag. De danska mynttyperna refereras till antingen Haubergs (Hbg framöver) datering (1885) och Mansfeld-Büllners (MB framöver) (1887) klassificeringar. Det uppstår däremot en del osäkerhet kring mynten. Frågetecken kan sättas vid mynt som är osäkra, kan även sättas efter en kungs namn där kungen i sig själv är ända tydliga man fått ut efter analysen av myntet. Jfr sätts vid mynt som är likt det myntet och ff betyder följande nummer, detta har däremot ingen större betydelse då mynten inte analyseras på individuell nivå. De som är obestämbara har Cecilia ännu inte hunnit att datera och har därför ingen datering. Det innebär inte att mynten är obestämbara utan är obestämda.

Mynt som placeras i obestämbar kategori är mynt jag inte haft tillgång till eller så har inte samlingsverkens författare kunnat datera dem själva. Carelli nummer 1078–1626 kommer från Lunds domkyrka och Carelli beskrev dem som obestämbara och därefter utesluts ur denna uppsats. Mynten har dock bearbetats av Gitte Ingvardson i hennes artikel *Mellem riller og revner – Rekonstruktion og nytolkning af 500 års mønthistorie under Lunds domkirkes korstole* (2023) men har ej haft tid till att inkludera dem i detta arbete.

2. Myntfynd på Skånemarknaden

Figur 4. Karta över Skåne- Falsterbo halvön där Skånemarknaden befann sig. 1: Skåne Hovbacken. 2: Skåne borgen. 3: Falsterbo marknadsplats. Karta från Lantmäteriet. Egen markering. Ej exakt markering.

2.1. Skanör Hovbacken

Hovbacken är belägen på yttersta reveln väster om staden Skanör. År 1494 nämns bodar på denna plats i tullräkenskapen. Dessa bodar har varit till för fiskare som vistats här när det var fiskesäsong. I en arkeologisk undersökning av dessa bodar, bekräftades deras medeltida ursprung men inte vad bodarnas användning har varit (Ersgård 1984:63; Ersgård 1988:95, 125).

Skanör Hovbacken myntlista

Period 1 (1047–1241)

Inga mynt från denna period.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 19 st.

LUHM mynt: 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 9644, 9645, 9656, 9747, 9748, 9749, 9750, 9751, 23040, 23041, 23043, 23044, 23046, 23047.

Tyska mynt: 9 st.

LUHM mynt: 9646, 9753, 9754, 9755, 9840, 21460, 21461, 21466, 23045.

Svenska mynt: 1 st.

LUHM mynt: 9752.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 8 st.

LUHM mynt: 9597, 9652, 9653, 9654, 9838, 9841, 21463, 21469.

Tyska mynt: 13 st.

LUHM mynt: 9596, 9647, 9648, 9649, 9756, 9757, 9758, 9839, 21462, 21464, 21468, 23039, 23042.

Ej precis datering

Tyska mynt: 2 st.

LUHM mynt: 21465, 21467

Obestämbart: 1 st.

LUHM mynt: 9650.

Analys av myntfynden från Skanör Hovbacken

Tabell 4. Mynt från Skanör Hovbacken.

Skanör Hovbacken	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	0	19	8	0	27
Tyskland	0	9	13	2	24
Sverige	0	1	0	0	1
Övriga	0	0	0	0	0
Obestämda	-	-	-	1	1
Summering	0	29	21	3	53

Tabell 4 visar att inget mynt har hittats under period 1. I period 2 finns det 19 stycken danska mynt medan det bara finns 10 utländska, 9 stycken av de 10 är tyska och ett svenskt mynt. Siffrorna visar motsatsen i period 3 med åtta stycken mynt mot de 13 stycken tyska. 41% är danska mynt. Fiskarna på Skanör Hovbacken har, sett till totala mängden mynt, fler danska mynt genom medeltiden. Däremot är fördelningen jämn mellan danska och utländska mynt.

2.2. Skanör borgen

Skanör borgen ligger på den norra kanten av Skanörs stadsbebyggelse. Borgen var kungens administrativa anläggning på marknaden. Borgen omnämns i skriftliga källor kring 1300-talets början. Enligt myntdateringar kan borgen varit uppförd runt år 1225. Borgen är äldre än vad marknaden som befann sig på Skanör var (Ersgård 1988:74–75).

Skanör borgen myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 1 st.

LUHM mynt: 1705.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 161 st.

LUHM mynt: 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1170, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1533, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545, 1547, 1548, 1549, 1550, 1572, 1573, 1574, 1575, 1576, 1580, 1584, 1585, 1586, 1587, 1589, 1590, 1591, 1605, 1606, 1609, 1610, 1615, 1616, 1617, 1618, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645, 1657, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665, 1666, 1667, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1685, 1686, 1687, 1689, 1690, 1697, 1698, 1699, 1702, 1706, 1707, 1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1718, 1719, 1720, 1721, 1725, 1729, 1733, 1734, 1736, 1740, 1742, 1744, 1746, 1747, 24479, 24480, 24481, 24482, 24483, 24484, 24485, 24486.

Tyska mynt: 20 st.

LUHM mynt: 1552, 1553, 1555, 1556, 1561, 1562, 1563, 1581, 1595, 1597, 1611, 1612, 1646, 1647, 1691, 1692, 1696, 1722, 1723, 1724.

Svenska mynt: 2 st.

LUHM mynt: 1551, 1700.

Övriga mynt: 8 st.

LUHM mynt: 1564, 1565, 1566, 1600, 1650, 1651, 1694, 1695.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 20 st.

LUHM mynt: 1158, 1159, 1160, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1578, 1579, 1588, 1604, 1626, 1627, 1628, 1737, 1738.

Tyska mynt: 16

LUHM mynt: 1554, 1557, 1558, 1559, 1560, 1598, 1648, 1649, 1658, 1693, 1703, 1704, 1717, 1727, 1728, 1739.

Ej precis datering

Tyska mynt: 5 st.

LUHM mynt: 1568, 1571, 1582, 1599, 24487.

Obestämbar: 38 st.

LUHM mynt: 1169, 1546, 1567, 1569, 1570, 1577, 1583, 1592, 1593, 1594, 1596, 1601, 1602, 1603, 1607, 1608, 1613, 1614, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1659, 1660, 1688, 1701, 1726, 1730, 1731, 1732, 1735, 1741, 1743, 1745, 24488, 24489, 24490.

Analys av myntfynden från Skanör borgen

Tabell 5. Mynt från Skanör borgen.

Skanör borgen	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	<i>Summering</i>
Danmark	1	161	20	0	182
Tyskland	0	20	16	5	41
Sverige	0	2	0	0	2
Övriga	0	8	0	0	8
Obestämda	-	-	-	38	38
<i>Summering</i>	1	191	36	43	271

Tabell 5 visar enbart ett danskt mynt från period 1. Under period 2 ökar antalet kraftigt. 161 stycken mynt här präglats och brukats under denna period, vilket är 84,3% av alla mynt från denna period. Period 3 syns en jämn fördelning mellan danska och tyska mynt, men fler danska än tyska. Det finns däremot fem tyska mynt som inte har en precis datering som skulle ändra på flest antal mynt under period 3. Även de 38 stycken obestämbara kan göra bilden av borgens myntbruk.

2.3. Falsterbo marknadsplats

Falsterbo marknadsplats omtalas för första gången år 1268 i samband med marknadsaktiviteter. Under 1300-talets senare del blev marknaden mer strukturerat. Marknadsplatsen har innefattat handelsmän från olika platser, men framförallt hanseatiska handelsmän (Ersgård 1984:10; Ersgård 1988:75, 77).

Falsterbo marknadsplats myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 1 st.

Falsterbo 9:75, *LUHM nummer 32650, mynt: 74.*

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 32 st.

SR 66, *LUHM mynt: 531.*

SR 68, *LUHM mynt: 2097, 2098, 2099.*

SR 75, *LUHM mynt: 2141, 2144, 2146, 2147, 2148, 2149, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2157, 2160, 2161.*

SR 82, ett mynt, nummer ej tillgängligt.

Falsterbo 9:33, *LUHM nummer 32709, mynt: 19, 21, 22–23, 26, 29, 31, 33, 34, 36.*

Falsterbo 9:75, *LUHM nummer 32650, mynt: 68, 69.*

Falsterbo 9:82, ett mynt, nummer ej tillgängligt.

Tyska mynt: 1 st.

SR 35–36, *LUHM mynt: 9993.*

Svenska mynt: 5 st.

SR 66, *LUHM mynt: 523, 524, 525, 526.*

Falsterbo 9:75, *LUHM nummer 32650, mynt: 78.*

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 13 st.

LUHM mynt: 9999

SR 35–36, *LUHM mynt: 9954.*

Falsterbo 8:13, *LUHM nummer 32708, mynt: 1.*

Falsterbo 9:75, *LUHM nummer 32650, mynt: 80.*

Falsterbo 9:33, *LUHM nummer 32709, mynt: 1, 3, 4, 5, 8, 12, 13, 14, 35.*

Tyska mynt: 4 st.

SR 35–36, *LUHM mynt: 9998.*

SR 75, *LUHM mynt: 2140, 2142, 2143.*

Övriga mynt: 2 st.

SR 35–36, *LUHM mynt: 9995, 9996.*

Ej precis datering

Tyskt mynt: 2 st.

SR 35–36, *LUHM mynt: 9994.*

Falsterbo 9:33, *LUHM nummer 32709, mynt: 30.*

Övrigt mynt: 1 st.

Falsterbo 9:33, *LUHM nummer 32709, mynt: 17.*

Obestämbart: 11 st.

SR 66, *LUHM mynt: 527–530.*

SR 75, *LUHM mynt: 2145, 2150, 2156, 2158, 2159.*

Falsterbo 9:33, *LUHM nummer 32709, mynt: 10, 11.*

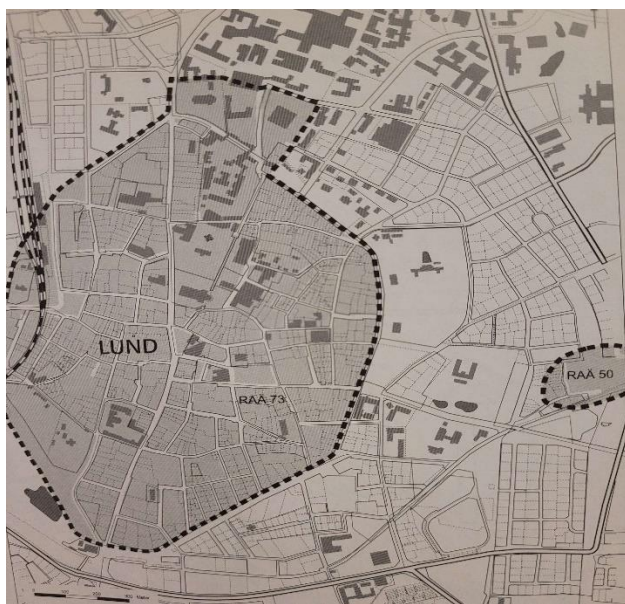
Analys av myntfynden från Falsterbo marknadsplats

Tabell 6. Mynt från Falsterbo marknadsplats.

Falsterbo marknadsplats	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	1	32	13	0	46
Tyskland	0	1	4	2	7
Sverige	0	5	0	0	5
Övriga	0	0	2	1	3
Obestämda	-	-	-	11	11
<i>Antal mynt</i>	1	38	19	14	72

Tabell 6 visar like de föregående två områden ett nästan obefintligt antal mynt under period 1. Endast ett mynt har hittats. Period 2 visar också samma trend med att öka i myntantal, för att sedan minska i period 3. Det finns förvisso 11 stycken obestämbara mynt som skulle kunna ha präglats under period 3.

3. Myntfynd i Lund

Figur 5 Karta över RAÄ 73 och RAÄ 50, Lund. Från Peter Carelli (2005:9).

3.1. RAÄ 73, Profana miljöer

Detta område omfattar den hela den världsliga delen av medeltida Lunds stad. Det var innanför dessa gränser som Lunds stadsvallar omslöt. Indelningen profana miljöer försöker spegla det vardagliga myntbruket i Lund.

Profana miljöer myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 88 st.

Carelli nummer: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 127, 202, 216, 258, 265, 282, 307–308, 383, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 639, 640, 654, 655, 671, 672, 674, 675, 677, 678, 684, 685, 693, 763, 765, 766, 767, 771, 772, 775, 777, 778, 973, 976, 979, 999?, 1002, 1007, 1015, 1016, 1018, 1022, 1023, 1025, 1027, 1028, 1031, 1032, 1033, 1034, 1037, 1038, 1039, 1043, 1044, 1045, 1046, 1049, 1050, 1053, 1063, 1064?, 1068, 1069, 1071, 1072, 1076, 1077, 1630, 1702, 1724–1725, 1737, 1738, 1741.

Tyska mynt: 1 st.

Carelli nummer: 653.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 178 st.

Carelli nummer: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 46, 57, 74, 75, 81, 83, 84, 86, 92, 103, 104, 105, 106, 113, 114, 122, 129, 130, 136, 154, 155, 158, 160, 162, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 185, 187, 196, 197, 200, 211, 215, 219, 237, 238, 240, 241, 260, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 289, 303, 306, 309, 315, 319–321, 348, 352, 357, 377, 384, 386, 389, 395, 660, 667, 669, 670, 680, 681, 756, 759, 762, 769, 779, 795, 972, 974, 975, 978, 982, 983, 986, 987, 988, 989, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 1000, 1001, 1003, 1004?, 1005, 1006?, 1009, 1010, 1014, 1017, 1019, 1026, 1029, 1030, 1035, 1036, 1042, 1047, 1051, 1052, 1054, 1055, 1065, 1066, 1067, 1070, 1073, 1629, 1632, 1639, 1659, 1660, 1663, 1674, 1675, 1678, 1679, 1680?, 1682, 1687, 1694, 1699, 1704, 1726, 1727, 1729, 1730, 1735, 1736, 1739, 1740.

Tyska mynt: 13 st.

Carelli nummer: 16, 17?, 18?, 39, 41?, 42?, 128, 218?, 301?, 314, 369, 980?, 1062.

Övriga mynt: 1 st.

Carelli nummer: 45.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 45 st.

Carelli nummer: 1, 14, 15, 38, 43, 48, 58?, 73, 85, 153, 189, 201, 251, 253, 284, 288, 290, 310, 311, 326, 336, 341, 347, 361, 378, 385, 390, 757, 1012, 1013, 1057, 1058, 1060, 1074, 1628, 1638?, 1661, 1665, 1676, 1677, 1681?, 1695, 1728, 1731, 1742.

Tyska mynt: 17 st.

Carelli nummer: 110, 118, 161, 170?, 221?, 261, 287?, 304, 351, 392, 665?, 1020, 1021, 1040, 1662?, 1703, 1734.

Svenska mynt: 1 st.

Carelli nummer: 137.

Övriga mynt: 3 st.

Carelli nummer: 220, 657, 1627.

Obestämbart: 1 st.

Carelli nummer: 59.

Ej precis datering

Danska mynt: 5 st.

Carelli nummer: 1011, 1061, 1637, 1646–1647.

Tyska mynt: 3 st.

Carelli nummer: 40, 991, 1633.

Obestämbart: 1 st.

Carelli nummer: 60.

Analys av myntfynden från RAÄ 73, Profana miljöer

Tabell 7. Mynt från RAÄ 73, Profana miljöer.

RAÄ 73, Profana miljöer	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	88	178	45	5	316
Tyskland	1	13	17	3	34
Sverige	0	0	1	0	1
Övriga	0	1	3	0	4
Obestämbart	-	-	1	1	2
Summering	89	192	67	9	357

Tabell 7 visar på en relativt hög andel danska mynt i period 1 på 88 stycken mynt. Det är bara ett tyskt mynt som hittats. Period 2 ökar mängden danska mynt och tyska men gapet mellan danska och tyska, samt det enstaka myntet från övriga länder är väldigt stort. 92,7% av mynten är danska. Period 3 visar en minskning av danska fynd med 45 stycken. Å andra sidan ökar antalet utländska mynt till 17 stycken tyska, ett svenskt mynt och tre stycken från övriga länder. Det är få mynt som har en ej precis datering samt är obestämbara. Dessa mynt kommer inte påverka hur fördelningen ser ut.

3.2. RAÄ 73, Sakrala miljöer

Sakrala miljöer innefattar kyrkor, kyrkogårdar, grav eller klosterbyggnader. Som nämndes under profana miljöer är det intressant att se denna sida av Lund, de spirituella kontexterna och socioekonomiska befolkning (Carelli 2005:20–21).

Sakrala miljöer myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 58 st.

Carelli nummer: 101, 115, 687, 688, 690, 699, 703, 708, 709, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 721, 724, 725, 730, 735, 745, 748, 751, 754, 755, 784, 788, 824?, 874, 877, 881?, 882, 885, 888, 889, 893, 894, 900, 901, 902, 903, 904, 911, 912, 913, 914, 935, 957, 963, 964, 965, 967, 968, 1648, 1711, 1712, 1715.

Svenska mynt: 1 st.

Carelli nummer: 692?.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 195 st.

Carelli nummer: 214, 353, 354, 627, 646, 647, 682, 689, 691, 694, 695, 696, 697, 698, 700, 701, 702, 704, 705, 707, 710, 711, 723, 727, 728, 731, 732, 733, 734, 736, 737, 738, 742, 746, 747, 749, 752, 753, 781, 783, 785, 786, 787, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 796, 797, 798, 799, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 823, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 835?, 836?, 837?, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854?, 855, 856, 857, 860, 861, 863, 864, 866, 868, 869?, 870?, 872, 873, 875?, 876, 878, 879, 880, 883, 884, 886, 887, 890, 891, 892, 896, 897, 898, 899, 906, 907, 908, 909, 910, 916, 917, 918, 919, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928?, 929, 930, 933, 934, 936, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 958, 959, 960, 961, 962, 966, 969, 990, 1056, 1645, 1650–1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1664, 1710, 1714, 1717, 1718, 1719, 1720.

Tyska mynt: 4 st.

Carelli nummer: 213, 729?, 915?, 920?,.

Svenska mynt: 2 st.

Carelli nummer: 750, 1722.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 12 st.

Carelli nummer: 302?, 334, 625, 626, 648, 722, 800, 1643–1644, 1669, 1716, 1721.

Tyska mynt: 3 st.

Carelli nummer: 706, 741, 931.

Obestämbart: 1 st.

Carelli nummer: 1705.

Ej precis datering

Danska mynt: 2 st.

Carelli nummer: 822, 834.

Tyska mynt: 1 st.

Carelli nummer: 659.

Analys av myntfynden från RAÄ 73, Sakrala miljöer

Tabell 8. Mynt från RAÄ73, Sakrala miljöer

RAÄ 73, Sakrala miljöer	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	58	195	12	2	267
Tyskland	0	4	3	1	8
Sverige	1	2	0	0	3
Övriga	0	0	0	0	0
Obestämbart	-	-	1	-	1
Summering	59	201	16	3	279

Mycket likt tabell 7, visar tabell 8 en dominans i danska mynt under genom alla perioder. Period 1 finns det 58 stycken mynt och ett svenskt mynt. Period 2 ökar antalet till 195 stycken danska mynt, fyra stycken tyska mynt och två svenska. Period 3 visar en dramatisk minskning där det bara finns 12 danska mynt och tre tyska.

3.3. RAÄ 50, S:t Jörgens hospital

S:t Jörgens hospital var ett spetälskesjukhus. Hospitalet bestod av en stenkyrka som dateras till 1100-talets senare del och hospitalhus. Dateringen för hospitalhusen dateras till 1200- och 1300-talet (Andrén 1980:66).

S:t Jörgens hospital myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 25 st.

Carelli nummer: 403, 408, 431, 447, 463, 467, 468, 476, 477, 497, 510, 514, 516, 519, 527, 545, 548, 564, 572, 577, 591, 592, 598, 605, 606.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 152 st.

Carelli nummer: 399, 401, 402, 404, 405, 406, 407, 409, 410, 411, 413, 414, 415, 416-417, 418, 419, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 432, 433, 434, 435, 436, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 464, 465, 466, 469, 470, 471, 472-473, 474, 475, 479, 481, 482, 484, 485, 486, 487, 491, 492, 494, 495, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 511, 512, 513, 515, 517, 518, 520, 521, 522, 524, 525, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 536, 537, 543, 544, 546, 547, 552, 553-554, 555, 556, 559, 561, 562, 563, 566, 567, 568, 569, 571, 573, 576, 578-581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 593, 594, 595, 596, 597, 599, 604, 607, 610, 612, 615, 617, 619, 620.

Tyska mynt: 4 st.

Carelli nummer: 488–489, 549, 551.

Svenska mynt: 4 st.

Carelli nummer: 412, 422, 556, 570.

Carelli nummer: 478.

Carelli nummer: 421, 437, 448, 496, 498, 621.

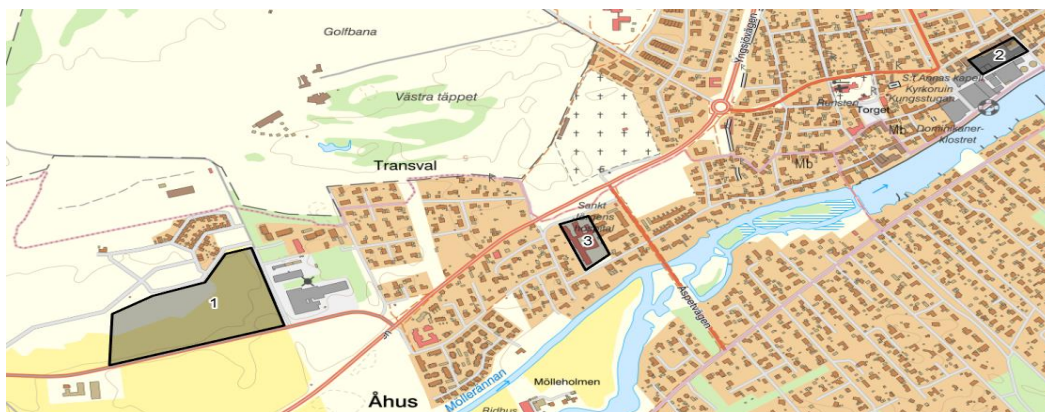
Analys av myntfynden från RAÄ 50, S:t Jörgens hospital

Tabell 9. Myntfynd från RAÄ50, S:t Jörgens hospital

RAÄ 50, S:t Jörgens hospital	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	<i>Summering</i>
Danmark	25	152	10	0	187
Tyskland	0	4	10	6	20
Sverige	0	4	0	0	4
Övriga	0	0	1	0	1
Obestämbart	-	-	-	-	0
<i>Summering</i>	25	160	21	6	212

Även på denna plats visar tabell 9 att det danska myntet dominerar. 25 stycken danska mynten är de ända mynten från period 1. Under period 2 finns det 152 stycken danska mynt och åtta stycken utländska. Hälften av dem är tyska och andra hälften svenska. Period 3 är det lika många tyska mynt som danska med 10 stycken tyska och 10 stycken danska samt ett mynt från övriga länder.

4. Myntfynd i Åhus

Figur 6. Karta över Åhus. 1: Åhus 14:108, 2: Kv. Spritan, 3:S:t Jörgens hospital. Från Lantmäteriet. Egen markering. Ej exakt markering.

4.1. Åhus 14:108

Åhus 14:108 är en arkeologisk undersökning som genomfördes efter metalldetektering gett utslag. Det handlar om en sekundär kontext då tolkningen av de stora antal myntfynd tyder på att jordlagren flyttats från Åhus innerstad till utkanten. Argumenten för denna tolkning är att platsen där mynten hittats inte ska ha haft någon närvarande marknad. Jordlagren har antagligen förflyttats när Köpmannagatan grävdes upp ca 1950 (Lundgren 2022:134).

Åhus 14:108 myntlista

Period 1 (1047–1241)

Inga mynt från denna period

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 30 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 188, 193, 203, 204, 221, 222, 226, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 263, 265, 273, 274, 289, 290, 292, 293, 294, 296, 297, 298.

Svenska mynt: 2 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 219, 266.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 75 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 182, 187, 189, 194, 196, 197, 198, 199, 205, 207, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 225, 231, 232, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 281, 283, 284, 285, 286, 287, 299, 315, 316, 318, 319, 320, 321.

Tyska mynt: 15 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 81, 94, 97, 98, 186, 192, 200, 220, 230, 247, 261, 262, 309, 314, 317.

Svenska mynt: 1 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 96.

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 218.

Ej precis datering

Danska mynt: 5 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 177, 275, 278, 291, 295.

Tyska mynt: 4 st.

LUHM nummer 33002, mynt:

Svenska mynt: 2 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 264, 302.

Obestämbart: 8 st.

LUHM nummer 33002, mynt: 183, 224, 301, 304, 306, 307, 308, 311.

Analys av myntfynden från Åhus 14:108

Tabell 10. Mynt från Åhus 14:108

Åhus 14:108	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	0	30	75	7	112
Tyskland	0	0	15	4	19
Sverige	0	2	1	2	5
Övriga	0	0	1	0	1
Obestämbart	-	-	-	8	8
Summering	0	32	92	29	145

Tabell 10 visar att inga mynt hittats under period 1. 30 danska mynt har hittats från period 2 tillsammans med 2 stycken svenska mynt. Period 3 ökar antalet mynt med ett dominerande antal danska mynt, 75 stycken. Det finns 15 stycken tyska mynt, ett svenskt och ett mynt från övriga länder. Det är ett stort antal mynt som ej precist kan dateras på totalt 21 stycken mynt varav åtta stycken mynt är obestämbara.

4.2. Kv. Spritan

Området Kv. Spritan var beläget öster om Åhus medeltida stad och var till en början (fram till år 1150) av agrar miljö där bönder har levt. Vart med tiden gått har områdets befolkning sysselsatt sig med fler aktiviteter. Lämningar av sillhantering från andra halvan av 1100-talet har hittats kopplade till lerbottnar. Under 1200-talet förändrades området ytterligare till att fokusera mer på smideshantverk och ben- och hornhantverk, vart eftersom Åhus stad expanderade och utvecklades. Däremot så ser det ut som bebyggelsen helt försvinner för att bruka marken istället. Nästa bebyggelselämning dateras till slutet av 1500-talet (Lenntorp 2005:54–63).

Kv. Spritan myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 36 st.

LUHM/MK nummer 26 527, mynt: Knut IV (1182–1202), Hbg 1 (1 ex), Hbg 9 (1 ex); Valdemar II (1202–1241) Hbg 11? (1 ex).

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Valdemar I (1154–1182), Hbg 54 (1 ex); Knut IV (1182–1202), Hbg 1 (1 ex), Hbg 2 (2 ex), Hbg 4 (1 ex), Hbg 4? (1 ex), Hbg 5 (1 ex), Hbg 9 (6 ex), Hbg 9 var (1 ex); Valdemar II (1202–1241), Hbg 1 (2 ex), Hbg 3 (6 ex), Hbg 4 (1 ex), Hbg 9 (1 ex), Hbg 14 (1 ex), Hbg 15 (3 ex), Hbg 45 (3 ex), Hbg 45? (1 ex), Hbg 46 (1 ex).

Svenska mynt: 1 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Birger Magnusson (1290–1318, Th XXIII, nr 2? (1 ex).

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Verona civita, denar 1154–1259 (1 ex).

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 270 st.

LUHM/MK nummer 26 527, mynt: MB 285 (1 ex), MB 645 (1 ex).

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: MB 2 (1 ex), MB 3 (1 ex), MB 4 (2 ex), jfr MB 5? (1 ex), MB 5? (1 ex), MB 7 (1 ex), MB 19 (1 ex), MB 26–27 (2 ex), MB 57 (2 ex), MB 58–59? (1 ex), MB 62 (1 ex), MB 62? (1 ex), MB 70 (2 ex), MB 72 ff (3 ex), MB 105 ff (3 ex), jfr MB 108 (1 ex), MB 109–110 (3 ex), MB 110 (1 ex), MB 111 (5 ex), MB 112 (2 ex), MB 113–4 (1 ex), MB 114 (1 ex), MB 115 (1 ex), MB 116 (1 ex), MB 121 (5 ex), MB 122–4? (1 ex), MB 125 (1 ex), MB 126 (1 ex), MB 127 (2 ex), MB 129 (1 ex), MB 131 (1 ex), MB 135 ff (1 ex), MB 138 (1 ex), MB 143 (1 ex), MB 145 (1 ex), Erik Klipping? (1 ex), MB 157? (1 ex), MB 192? (1 ex), MB 283 jfr (1 ex), Erik Menved, Lund (1 ex), Erik Menved? Lund? (1 ex), Erik Menved? Roskilde? (1 ex), MB 284 (1 ex), MB 285 (4 ex), MB 285/287 (1 ex), MB 285 ff (2 ex), MB 289 (1 ex), MB 290 (1 ex), jfr MB 291 (1 ex), MB 292 (2 ex), jfr MB 292 (1 ex), MB 295 (1 ex), MB 299 (2 ex), MB 299 ff (1 ex), MB 300 (5 ex), jfr MB 300 (2 ex), MB 302 (2 ex), MB 302? (1 ex), MB 304 (3 ex), MB 305 (2 ex), MB 307 (1 ex), MB 307 ff (2 ex), MB 308 (1 ex), MB 310 (3 ex), MB 311 (2 ex), MB 312 (1 ex), MB 314 (3 ex), MB 315 (5 ex), jfr MB 315 (1 ex), MB 316 (1 ex), MB 317 (1 ex), MB 318 (1 ex), MB 321 (3 ex), MB 322 (3 ex), MB 322? (1 ex), MB 324 (4 ex), jfr MB 324 (1 ex), MB 325 (3 ex), MB 326 (1 ex), MB 338 (1 ex), jfr MB 353 & 355 (1 ex), MB 373 (1 ex), jfr MB MB 413–414 (1 ex), MB 422 (1 ex), jfr MB 434 (1 ex), MB 287 (1 ex), jfr MB 287 (2 ex), MB 524 (2 ex), MB 526 (1 ex), MB 529 (1 ex), MB 529 ff (3 ex), MB 529? (1 ex), MB 531 (1 ex), MB 532? (1 ex), MB 533 (4 ex), MB 534 (3 ex), MB 534? (1 ex), MB 537 (1 ex), jfr MB 545? (1 ex), MB 564 ff (1 ex), MB 630 (1 ex), MB 583 (1 ex), E av P, Kronbrakteat (2 ex), Kopparpenning (6 ex), MB 637 (1 ex), MB 640 (2 ex), MB 642 (4 ex), MB 643 (1 ex), MB 643? (1 ex), MB 644 (2 ex), MB 645 (1 ex), MB 646 (1 ex), MB 648 (2 ex), MB 649 (2 ex), MB 651? (1 ex), MB 654 (1 ex), jfr MB 654 (1 ex), MB 655 (3 ex), MB 656 (1 ex), MB 657 (7 ex), MB 658 (5 ex), MB 661 (2 ex), MB 662 (1 ex), jfr MB 662 (1 ex), MB 663? (1 ex), MB 666 (2 ex), MB 667 (2 ex), MB 669 (1 ex), MB 672 (2 ex), MB 673 (1 ex), MB 674 (1 ex), MB 677 (2 ex), Obestämd (1 ex), Borgarkrigsmynt: 1200-tal? (1 ex), 1200–1300-tal (1 ex), 1300-talet (27 ex), ej närmare bestämbar (10 ex), Magnus Eriksson? Lund? (4 ex).

Svenska mynt: 1 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: ME, 1319–1364, LL XXVIII:1 (3 ex), LL XXIX (1 ex).

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Skaare 234 (1 ex).

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 8 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Kristian I (1448–1481), Schou s.7 ff (1 ex); Hans (1481–1513), hvid, u.å. (3 ex); Fredrik I (1523–1533), Schou 40 (1 ex); Kristian II (1534–1559), Århus, fireskilling, 1535 (1 ex); Kristian II (1534–1559), Malmö, Klipping (1 ex); Hvid utan år (1 ex).

Tyska mynt: 33 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Tjurhuvudbrakteat (25 ex), Jesse 633 (1 ex), Mecklenburg finkenaug 1400-tal (1 ex), Stettin finkenaug 1400-tal (1 ex), Stettin? Finkenaug (1 ex), Pommern finkenaug 1400-tal (1 ex), Rostock witten 1400–1500-tal (1 ex), Rostock schilling u.å. (1500) (1 ex), Stettin? Vierchen? Ca. 1500-tal (1 ex), Stralsund witten 1400-tal? (1 ex), Lübeck sechsling 1537? (1 ex).

Svenska mynt: 2 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Brakteat med krönt huvud (1 ex), G I, 1 Örtug 1532? (1ex).

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Ludvig II 1516–1526, halvt groschen 1526 (1ex).

*Ej precis datering***Obestämbart: 22 st.**

LUHM nummer 30475, 30 555; LUMH/MK nummer 24 170–280. 24 294–309, 24 326–87, mynt: Brakteater 1300–1500-tal (6 ex), Okänt (16 ex).

Analys av myntfynden från Kv. Spritan**Tabell 11.** Mynt från Kv. Spritan

Kv. Spritan	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	<i>Summering</i>
Danmark	36	270	8	0	314
Tyskland	0	0	33	0	33
Sverige	1	1	2	0	4
Övriga	1	1	1	0	3
Obestämbart	-	-	-	22	22
<i>Summering</i>	38	272	44	22	376

Tabell 11 visar en klar bild av myntcirkulationen under period 1. Så gott som alla mynt är danska, med ett svenskt och ett mynt från övriga länder som utgör fynden. Period 2 likaså. 270 danska mynt av totalt 272 mynt visar på en dominans av det danska myntet.

Förvånansvärt så dyker det tyska myntet fram från att ha varit helt frånvarande under de två första perioderna. Det tyska myntet blir här det mynt som dominerar myntcirkulationen.

Mynten utgör 78,5% av mynten som hittats från period 3 med det danska myntet utgör endast 14,3% av antalet mynt.

4.3. S:t Jörgen

S:t Jörgens var ett spetälskesjukhus och antas ha grundats någon gång innan 1200-talets mitt. S:t Jörgens kyrkobyggnad bestod av ett ca. 25 m omfattande långhus. Spetälskesjukhuset hade troligtvis slutat att användas innan år 1549 (Rosenberg 1984:12–13).

S:t Jörgen myntlista

Period 1 (1047–1241)

Danska mynt: 1 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2455.

Period 2 (1241–1380)

Danska mynt: 132 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2642, 2643, 2644, 2639, 2640, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2578, 2579, 2580, 2581, 2456, 2457, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2571, 2572, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2582, 2511, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570.

Tyska mynt: 3 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2587, 2588, 2589.

Svenska mynt: 7 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2632, 2633, 2635, 2636, 2637, 2634, 2638.

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2630.

Period 3 (1380–1541)

Danska mynt: 6 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2639, 2583, 2586, 2585, 2641, 2584.

Tyska mynt: 35 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2590, 2591, 2592, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2593, 2623, 2624, 2625.

Övriga mynt: 3 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2626, 2627, 2628.

Ej precis datering

Övriga mynt: 1 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2629.

Obestämbart: 7 st.

LUHM nummer 30770, mynt: 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651.

Analys av myntfynden från S:t Jörgen

Tabell 12. Mynt från S:t Jörgen.

S:t Jörgen	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Ej precis datering	Summering
Danmark	1	132	6	0	139
Tyskland	0	3	35	0	38
Sverige	0	7	0	0	7
Övriga	0	1	3	1	5
Obestämbart	-	-	-	7	7
Summering	1	143	44	8	196

Under period 1 är det låg aktivitet med ett danskt mynt. Period 2 har 132 stycken danska mynt av totalt 143 mynt från denna period. Tre stycken av mynten är tyska, sju stycken svenska mynt och ett mynt från övriga länder. Period 3 är majoriteten av de 44 stycken mynt tyska med 35 stycken. Sex stycken är danska och tre från övriga länder. Från denna period har inga svenska mynt hittats.

5. Folkets myntbruk i Skåne

När mynten nu har redovisats kan jämförelsen mellan platserna utföras.

Tabell 13. Sammanställning av myntfynd från platsernas tre områden.

	Period 1 (1047–1241)	Period 2 (1241–1380)	Period 3 (1380–1541)	Summering
Skånemarknaden, danska mynt	2	212	41	255
Skånemarknaden, tyska mynt	0	30	33	63
Skånemarknaden, svenska mynt	0	8	0	8
Skånemarknaden, övriga mynt	0	8	2	10
Lund, danska mynt	171	525	67	763
Lund, tyska mynt	1	21	30	52
Lund, svenska mynt	1	6	1	8
Lund, övriga mynt	0	1	4	5
Åhus, danska mynt	37	432	89	558
Åhus, tyska mynt	0	3	83	86
Åhus, svenska mynt	1	10	3	14
Åhus, övriga mynt	1	2	5	8
Summering	214	1258	358	1830

Tabell 13 illustrerar en låg aktivitet på Skånemarknaden, men en mycket aktiv myntcirkulation i Lund och Åhus. Frågan ställs varför så mycket mynt har hittats just där under en period som generellt sett ska vara ganska fyndfattig, i alla fall om man tittar på Poulsens statistik (Fig. 1 och 2). En möjlig anledning kan vara att fiskarna i Åhus har färdats till en närliggande handelsstad och fört med sig mynt hem eller att handelsmän kom till bönderna. Att myntbruket i Lund under samma period har varit högt är inte så konstigt med tanke på att Lund har varit Danmarks mynthuvudstad under period 1 och 2. Skånemarknaden under period 1 är mer i linje med vad Poulsens statistik visar. Myntet verkar ha varit begränsat på Skånemarknaden medan folket från Lund och Åhus har då anammat myntekonomin

mycket snabbare och myntet har nått en bredare grupp. Detta går mer i linje med var Carellis statistik visar. 100% av mynten från Skånemarknaden är danska under period 1. Detta skiljer sig ifrån den klara dominansen av danska mynt i Lund (98,8%) och Åhus (94,9%).

Det är mycket intressant hur antalet mynt under period 2 i Åhus mäter upp sig med Lund. Båda platserna har mycket mynt ifrån sina spetälske hospital vilket i sig är rimligt med tanke på att digerdöden härjade som värst under denna period och det kostade att bli inlagd på hospitalen. Men det som förvånar är den stora mängd mynt från Kv. Spritan. 270 stycken danska mynt har hittats vid ett hantverksområde tyder på en mycket aktiv verksamhet. Hantverkarnas hus har under denna period varit likt Falsterbo marknadsplats. Vad som inte är likt däremot är mängden fynd. Endast 32 danska mynt har hittats på marknadsplatsen. Skanör borgen är då, sätt till mängden mynt, mer likt Kv. Spritan med 161 stycken danska mynt. Skillnaden har ändå varit att handelsmännen på Falsterbo marknadsplats och även fiskarna från Skanör Hovbacken har varit mycket flitiga att växla sina mynt vid borgen och därför har mynten ackumulerats där. De tyska mynten har också börjat växa vid Skånemarknaden, precis som de danska mynten. Hansan var aktiva på Skånemarknaden. Detta kan ses i de 30 mynt som kommer från Tyskland. Nio stycken av dem kommer från Skanör Hovbacken vilket kan antyda att de hanseatiska handelsmännen har handlat här direkt istället för att betala med danska mynt som de måste betala överkurs vid växling. Handelsmännen har också växlat sina mynt då 20 stycken av de 30 tyska mynt som hittats på Skånemarknaden finns vid Skanör borgen. De mynten härstammar troligen inte ifrån fiskarna eller någon annan dansk person, då det var olagligt att handla med utländsk valuta och de hade då blivit straffade. Det har däremot varit en liknande aktivitet med svenska mynt i Åhus och Skånemarknaden. 10 stycken svenska mynt från Skånemarknaden och åtta stycken från Åhus. Skillnaden är att mynten från Åhus har sju av åtta hittats vid S:t Jörgen, medan från Skånemarknaden har fem av dem hittats vid Falsterbo marknadsplats. S:t Jörgen kan ha vårdat svenskar under Magnus Erikssons styre och varit anledningen till fynden. Medan fynden från Falsterbo marknadsplats troligen tappats inför handel. Liknande mängd har hittats i Lund, och samma här har majoriteten av svenska fynden kommit från S:t Jörgen. I de profana miljöerna så har en del tyska mynt hittats. 13 stycken tyska mynt finns det från profan miljö. Totalt har det hittats 22 stycken tyska mynt i Lund under period 2. Det i proportion med de danska mynten så har myntbruket av tyska mynt inte varit särskilt stort. Vilket det inte har varit på någon av platserna om man tittar på tabell 13. Frekvensen av fynd uppvisar en ökning i antal från period 1 till period 2. På Skånemarknaden har 82,2% av mynten varit danska. I Lund har det danska myntet också dominerat med 94,9% av mynten som hittats under period 2. Likt dessa två platser har även folket i Åhus följt reglerna kring kungens myntregler då 96,6% av mynten bestått av danska mynt. Det har då inte varit någon större förändring kring folkets förhållande till reglerna i Lund och Åhus. Men ett svagare myntmonopol på Skånemarknaden under period 2.

Period 3 minskar antal fynd, detta i samband med nationens myntpräglings sammanbrott. Trenden visar samma nedgång som det gör i Carellis och Poulsens statistik. På alla tre platser börjar mängden danska fynd och tyska fynd vara nästintill lika många. På Skanör Hovbacken, RAÄ 50 S:t Jörgen, Kv. Spritan och S:t Jörgen i Åhus, så har alla en majoritet tyska mynt. Detta visar på den kamp som utspelats med de utländska mynten under denna period. På Skanör borgen har det hittats fyra fler danska mynt än tyska mynt. 20

stycken danska och 16 stycken tyska. Mycket intressant är det hur Falsterbo marknadsplats, som under denna tid ska ha varit starkt influerat av Hansan fortsätter sin dominans med danska mynt. Samma visar mynten från de profana och sakrala miljöerna från Lund och Åhus 14:108. Däremot finns det 18 stycken tyska mynt i den profana miljön i Lund. Tabell 13 illustrerar däremot att period 3 präglas av en väldigt jämn fördelning mellan danska och tyska mynt. 54% av mynten från Skånemarknaden har varit danska. Detta är en kraftig minskning av danska mynt kontra utländska, i jämförelse med period 2. Likt Skånemarknaden minskar även antalet dansk gentemot utländska i Lund, 65,7%. En större förändring har det skett i Åhus då det enbart har varit 49,4% av mynten som är danska. Detta symboliserar det danska myntväsendet kamp emot de utländska mynten under denna period.

6. Slutsats

Det danska folket har till stor del följt kungens monetära regler. Tabell 13 visar att under både period 1 och 2 en tydlig dominans av danska mynt på nästan alla platser. Det är enbart fiskarna på Skanör Hovbacken som ser ut att gå emot myntmonopolet under period 2. Anledningen har troligtvis varit för att de hanseatiska handelsmännen har kommit och erbjudit en fördelaktig affär. Fiskarna har därefter strävat efter att göra en del försäljningar och köp med tyskarna i tysk valuta. Det kan man även se i period 3 för Skanör Hovbacken. Period 3 är, om man tittar på tabell 13, en kamp om att få kontroll på ekonomin för kungen. Olika socioekonomiska kontexter har följt reglerna bättre än andra. Men under delar av period 3 var det mer accepterat att använda utländska mynt. Anledningen till att så många tyska mynt hittats på Skanör borgen har troligtvis med att göra att det underlättar för de administrerande att utföra sin egna handel med hanseaterna och andra utrikes tjänste- och handelsmän.

Myntfynden har följt samma trend som Poulsen där få mynt hittats i tidig medeltid (period 1) och sedan når högsta antal runt högmedeltiden (period 2), för att sedan minska igen i antal i sen medeltid (period 3). Anledningen till minskningen är troligtvis en eftereffekt av dels digerdöden, men även att dansk myntprägling var tvunget att börja om på nytt under tidigt 1400-tal.

7. Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man se hur myntbruket varierat under medeltiden. Platserna som undersökts är Skånemarknaden, Lund och Åhus. Platserna har delats in i olika socioekonomiska kontexter. Skånemarknaden blev indelat i Skanör Hovbacken där främst fiskare har befunnit sig, Skanör borgen som varit den administrativa byggnaden för kungens kontroll över marknadens aktiviteter och Falsterbo marknadsplats med handelsmän från Danmark och andra länder. Lund delades in i profana och sakrala miljöer innanför medeltida Lunds stadsvallar samt S:t Jörgens hospital. Indelningen har separerat Lunds vardagliga i den profana miljön och till viss del S:t Jörgen med att en del har blivit inlagda för behandling vid sjukdom. Sedan med det religiösa i sakrala miljöer ger en intressant bild som inte måste vara så kontrasterande. Åhus delades in i Åhus 14:108, som är problematisk då det handlar om en sekundär kontext. De andra två områden är Kv. Spritan som har haft en liknande socioekonomisk kontext som Skanör Hovbacken med en blandad agrar och maritim ekonomi,

för att sedan utveckla en hantverkarekonomi, och S:t Jörgen. S:t Jörgen har haft samma funktion och kontext som den i Lund. Folket under medeltiden har förhållit sig till kungens monetära regler under period 1 (1047–1241) och period 2 (1241–1380). Under Period 1 var det inte en så hög aktivitet på Skånemarknaden, men det var det i Lund och Åhus. Poulsens statistik visade att under starten av medeltiden var det få mynt som hittats i danska städer och landsbygder. Skånemarknaden följer samma trend, men inte Lund och Åhus. Period 2 (1241–1380) är då som Carellis statistik över Helsingborg och Poulsens statistik visar högst antal mynt i myntcirkulationen. I tabell 13 ser man att så var även fallet på Skånemarknaden, Lund och Åhus. Myntcirkulationens aktivitet minskade i period 3 (1380–1541).

Folkets förhållande till det danska myntet under period 1 var mycket starkt på alla tre platser. Under period 2 blev det inga större förändringar i folkets användning av mynt. De fortsatte att använda en hög grad av danska mynt i jämförelse med utländska på alla tre platserna. Däremot blev det en markant förändring i period 3, där alla tre platser använde ungefär lika mycket utländska mynt som de danska mynten.

8. Referenser

Andrén, A. 1980. *Lund*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer.

Ersgård, L. 1984. *Skanör-Falsterbo*.

Ersgård, L. 1988. "*Vår marknad i Skåne*": bebyggelse, handel och urbanisering i Skanör och Falsterbo under medeltiden. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Carelli, P. 2001. *En kapitalistisk anda: kulturella förändringar i 1100-talets Danmark*. Almqvist & Wiksell International. Diss. Lund: Univ., 2001

Carelli, P. & Kulturen i Lund. 2005. *Från Vespasianus till Leopold II: en sammanställning av jordfunna mynt i Lund 1833–1994*. Lund: Kulturhistoriska museet.

Grinder-Hansen, K. 1996. Kobber fulget efter sølvet, det ringere efter det bedre: mysteriet om Valdemar Atterdags manglende møntvæsen. S. 192–205. *Nationalmuseets arbejdsmark*. København.

Grinder-Hansen, K. 2000. *Kongemagtens krise: det danske møntvæsen 1241-ca. 1340*. København: Museum Tusculanums forlag.

Haljak, G. 2010. *Livonian coins XIII-XVIII century. P. 1, Feudal states: Livonian coins from XIII-XVI century = Livländische Münzen vom 13.-18. Jahrhundert. T. 1, Feudalstaaten: livländische Münzen vom 13.-16. Jahrhundert = Livländska mynt från 1200–1700-talet. D. 1, Feodalstater: livländska mynt från 1200–1500-talet*. Tallinn: Gunnar Haljak.

Hauberg, P. C. 1906. *Danmarks Myntvæsen i Tidsrummet 1146–1241: Histoire monétaire du Danemark de 1146–1241*. Kjøbenhavn: s. 217–374.

Heijne, C. von & Kungl. Myntkabinettet. 2015. *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen. 12, Myntfynd från Skåne: Kristianstads län*. Stockholm: Kungl. Myntkabinettet.

- Horsnæs, H. W., Moesgaard, J. C., Märcher, M. 2018. *Denar til daler: Danmarks mønthistorie indtil 1550*. København: Danmarks Nationalbank.
- Ingvardson, G. T. 2023. Mellem riller og revner– Rekonstruktion og nytolkning af 500 års mønthistorie under Lunds domkirkes korstole. I: *Myntstudier 2023:1*.
- Jesse, W. 1928. *Der wendische Münzverein*. Lübeck: Hansischer Geschichtsverein.
- Johansson Hervén, C. 2008. Den tidiga medeltidens Lund: vems var egentligen staden? I: *De første 200 årene: nytt blikk på 27 skandinaviske middelalderbyer*. s. 259–275.
- Lenntorp, K.-M. 2005. *Wor fruis have: arkeologiska undersökningar i kv Spritan 1994–96: RAÄ 23: Åhus socken, Kristianstads kommun, Skåne län. D. 1, Medeltid i kv Spritan & Åhus*. Kristianstad: Regionmuseet, Kristianstad, Landsantikvarien i Skåne.
- Lundgren, D. 2022. *Nya myntfynd i Åhus*. S, 134–136. I: *Svensk numismatisk tidskrift*, nr. 6.
- Lysén, A. 2021. *Skånemarknaden: En studie av mynt på Norra Europas största handelsplats under medeltiden*. Stockholms universitet.
- Moesgaard, J. C. 2006. Single finds as evidence for coin circulation in the Middle Ages: status and perspectives, i: *Nordisk numismatisk årsskrift (Stockholm)*. s. 228–274.
- Moesgaard, J. C. 2024. Numismatikens metoder V: Fundkategorier. I: *Numismatiska Forskningsgruppen: Verksamhetsberättelse 2024*. s. 38–48.
- Oertzen, O. 1900–02. *Die mecklenburgischen Münzen des Grossherzoglichen Münzkabinetts I-II*. Schwerin.
- Rosenberg, B. 1984. *Åhus*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer.
- Stahl, A. M. 2011. Coinage and money in late medieval Europe. I: Klápště, J. & Carver, M. (red.) *The Archaeology of Medieval Europe. Vol. 2, Twelfth to sixteenth centuries*. Aarhus: Aarhus University Press, s. 351–357.
- Wienberg, J. 2020. Medeltidsstaden Lund - i skuggan av domkyrkan, *ALE*, vol. 2020, nr. 4, s. 1–18.

Internetkällor:

Lantmäteriet: <https://minkarta.lantmateriet.se/>

Stockholms
universitet